

Adroddiad i'r:	Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol
Dyddiad y Cyfarfod:	23 Mawrth 2016
Aelod / Swyddog Arweiniol:	Julian Thompson-Hill - Aelod Arweiniol Cyllid a Pherfformiad Alan Smith - Pennaeth Gwella Busnes a Moderneiddio
Awdur yr Adroddiad:	Alan Smith
Teitl:	Rheoli Risg ar gyfer Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad yn archwilio'r newidiadau sy'n ofynnol yn y ffordd rydym yn rheoli risg yn y Cyngor.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Er mwyn cydymffurfio â'r Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol mae angen i'r Cyngor adolygu'r ffordd y mae'n rheoli risg. Mae'r adroddiad hwn yn archwilio rhai o'r materion mae'r newid hwn yn eu codi ar gyfer y Cyngor, ac yn ystyried ei effaith bosibl ar y Gofrestr Risg Gorfforaethol.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Nid oes unrhyw argymhellion. Mae'r adroddiad hwn er gwybodaeth a thrafodaeth.

4. Manylion yr adroddiad

Mae Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn cynnwys newidiadau pellgyrhaeddol i'r ffordd y mae'n ofynnol i'r Cyngor gynnal ei fusnes. Er enghraifft, bydd angen iddo yn y dyfodol ddangos sut y mae'n cyfrannu at y saith nod trwy gyhoeddi amcanion Lles blynyddol. Yn fwy sylfaenol mae'r disgwyliad y bydd y Cyngor yn newid y ffordd y mae'n gwneud penderfyniadau trwy gymryd i ystyriaeth y pum Egwyddor Datblygu Cynaliadwy: Hirdymor; Atal; Integreiddio, Cydweithredu, Cynnwys.

Mae'r cyntaf o'r rhain - hirdymor - yn creu her arbennig ar gyfer rheoli risg. O dan delerau'r Ddeddf, mae hirdymor yn golygu tua 35 mlynedd neu fwy. Er bod gennym system gadarn o reoli risg gorfforaethol ar waith yn y Cyngor, mewn termau ymarferol, mae hyn yn gweithio i gorwel tymor byr o 2 i 3 blynedd, neu o leiaf, nid yn hwy na hyd 5 mlynedd y Cynllun Corfforaethol, felly er mwyn asesu risgiau tymor hir bydd yn cymryd ymagwedd newydd.

Gall risgiau yn fras gael eu rhannu yn dymor byr 'gweithredol' a thymor hir 'strategol'. Bydd rhagolwg risg tymor byr yn dal i fod yn ofynnol lle mae angen rheoli'r gwaith o gyflawni cynlluniau, y Cynllun Corfforaethol er enghraifft. Mae'r rhain o reidrwydd yn y tymor byr ac yn ymwneud â set hysbys o amcanion a gweithgareddau. Bydd ein dulliau rheoli risg presennol yn parhau i fod yn effeithiol yma.

Fodd bynnag, mae risgiau strategol megis y rhai a ragwelir gan y Ddeddf, nid yn unig yn hirdymor, ond yn wir yn 'risgiau cymunedol' a rennir gan y boblogaeth yn gyffredinol. Mae angen i risgiau o ordewdra, poblogaeth sy'n heneiddio neu newid hinsawdd, er enghraifft gael eu rheoli gyda'i gilydd. Nid ydynt o fewn rheolaeth y Cyngor, neu hyd yn oed y Sector Cyhoeddus yn gyffredinol; bydd y gymuned yn rhan o'r ateb, yn ogystal â rhan o'r broblem, a dyna pam y pwysigrwydd a roddir ar ymgysylltu yn Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Mae ymgysylltu yn yr ystyr hwn yn golygu llawer mwy na dim ond gofyn i bobl am eu barn, mae'n ymwneud â'u cael i dderbyn perchnogaeth risg. Bydd partneriaethau strategol yn rhan o'r darlun hwn hefyd a bydd rhaid iddynt hefyd fabwysiadu model cyfunol o berchnogaeth risg.

Mae risgiau tymor hir strategol yn gymhleth i'w deall ac i'w rheoli - bydd angen parodrwydd i adolygu penderfyniadau polisi yng ngoleuni newidiadau o ran tystiolaeth. Efallai mai nid yr ateb iawn yn awr, fydd yr ateb cywir yn y dyfodol. Felly bydd canolbwyntio ar y risgiau i gyflawni canlyniadau dymunol yn galluogi proses o addasu mewnbynnau ac allbynnau yn wyneb amgylchiadau sy'n newid.

Bydd rheoli risgiau strategol hirdymor angen rhai ffyrdd newydd o wneud pethau, gan fod tymor hwy yn anochel yn golygu mwy o gymhlethdod ac ansicrwydd. I ddiffinio'r rhain ymhellach:

- Mae 'cymhlethdod' yn yr ystyr hwn yn cynnwys dau neu mwy o ddewisiadau dyrys a lle y gall yr ateb groesi disgyblaethau;
- Mae 'ansicrwydd' yn golygu'r anallu i ragweld yn union beth fydd yn digwydd ac y bydd yna bethau annisgwyl.
- Mae 'risg' yn ymwneud â canlyniadau hysbys ar gyfer digwyddiad penodol, y gellir neilltuo tebygolrwydd iddynt. Fel arfer mae gan y penderfynwr ddata hanesyddol i amcangyfrif y tebygolrwydd hynny arnynt

Fodd bynnag, yn achos risg strategol tymor hir, lle ceir cryn ansicrwydd, mae'r canlyniadau yn rhy ansicr i fod â thebygolrwydd. Oherwydd nad oes gan y penderfynwr ddata hanesyddol neu ddata hanesyddol cyfyngedig iawn ar gael i amcangyfrif tebygolrwydd, mae'n ofynnol dyfalu ddeallus yn lle hynny.

Bydd ymdrin ag ansicrwydd sy'n gysylltiedig â'r broses hon yn gofyn am y defnydd o 'ystod' o bosibiliadau o fewn goddefiannau y cytunwyd arnynt. Er enghraifft, efallai y byddwn yn rhagweld y bydd cyfran y bobl sy'n ordew yn y flwyddyn 2025 yn amrywio o 10% i 45% o'r boblogaeth yn seiliedig ar wybodaeth duedd bresennol. Dylai unrhyw liniaru neu reolaethau yr ydym yn bwriadu eu rhoi ar waith i reoli'r risg hon gael eu profi ar gyfer effeithiolrwydd ar draws yr ystod yr ydym yn meddwl sy'n bosibl. Felly, efallai y bydd cynllunio i sefydlu cynghorydd arbenigol ar ordewdra ym mhob meddygfa yn ddefnyddiol yn y pen 10% i'r sbectrwm, ond byddai yn annigonol i ddelio â sefyllfa lle mae 45% o'r boblogaeth yn ordew. Byddai angen mesurau eraill.

Felly, mae camau lliniaru ar gyfer y risgiau cymhleth hyn yn debygol o gynnwys ystod o opsiynau i gyd-fynd â'r ystod o ganlyniadau posibl. Bydd y meddwl hwn yn cael ei gefnogi gan gynllunio senarios, lle mae posibiliadau ar draws amrywiaeth o ffactorau cyd-ddibynnol yn cael eu modelu. Yn achos y risg gordewdra a ddefnyddir uchod, mae llawer o bethau a allai ddylanwadu ar y duedd, er enghraifft, gallai gosod 'treth

siwgr' leihau'r faint o bobl sy'n yfed diodydd llawn siwgr afiach. Fel arall (neu yn ogystal) gallai cau cyfleusterau hamdden wneud ymarfer corff yn fwy anodd. Byddai cynllunio senarios yn ceisio nodi'r ystod hon o 'fydoedd' posibl yn y dyfodol ac ein helpu i feddwl sut i reoli'r risgiau y maent yn ymddangos eu bod yn eu cyflwyno.

Yn ymhlyg yn y Ddeddf newydd yw y dylai **pob** proses penderfyniadau gael ei hamodi gan y ffrâm amser sy'n cael ei effeithio. A yw penderfyniad yn effeithio ar yr wythnosau nesaf (e.e. dyddiad cyfarfod), y 10 mlynedd nesaf (e.e. ansawdd cegin newydd mewn Tŷ Cyngor), yr ugain mlynedd nesaf (e.e. cyflawniad arholiadau ysgolion) neu 35 mlynedd (e.e. tref newydd, fel Bodelwyddan). Mae angen i'r pwysau a'r ystyriaeth a roddwn i risgiau sy'n gysylltiedig â phenderfyniadau adlewyrchu eu hamserlen effaith. Mae disgrifio risgiau fel pethau a fydd yn effeithio ar ein Plant neu ein Hwyrion a Hwyrresau yn ffordd effeithiol i feddwl am y peth.

Gallwn fod yn hyderus bod ein proses risg gweithredol gyfredol yn addas at y diben; y dasg mwy o faint yn awr yw dechrau datblygu'r offer a'r technegau a fydd yn ein helpu i fodelu'r dyfodol yn well nag yr ydym yn ei wneud yn awr. Fel Cyngor, rydym yn gweithio gydag Awdurdodau partner i ddatblygu dull o asesu effaith a fydd yn helpu gyda'r meddylfryd hwn. Rydym hefyd yn treialu gwaith gwydnwch yn y gymuned y bwriedir iddo hybu meddwl hirdymor ac ymgysylltiad adeiladol ar broblemau a rennir (Pobl i Bobl yn Llangollen). Bydd gwaith pellach yn datblygu wrth i ni ddechrau defnyddio'r 5 Egwyddor Datblygu Cynaliadwy.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Nid oes angen penderfyniad yma, ond bwriad yr adroddiad yw cefnogi gwaith y pwyllgor o ran sicrhau bod llywodraethu risg y Cyngor yn effeithiol ac yn cydymffurfio â deddfwriaeth.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Nid oes unrhyw gostau uniongyrchol wedi eu nodi ar gyfer unrhyw Wasanaeth. Fodd bynnag, bydd y gofyniad i newid y ffordd rydym yn meddwl am risg yn effeithio ar yr holl Wasanaethau.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Gydraddoldeb (AoEaG) a gynhaliwyd ar y penderfyniad? Dylai'r templed AoEaG wedi'i lenwi gael ei atodi fel atodiad i'r adroddiad.

Bod gan yr adroddiad ddim goblygiadau o ran Effaith ar Gydraddoldeb.

8. Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gyda'r Pwyllgorau Archwilio ac eraill?
Amh.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid
Dim angen.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Mae risg i enw da a risg rheoleiddiol ar gyfer y Cyngor os byddwn yn methu â bodloni gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

11. **Pŵer i wneud y Penderfyniad**
Nid oes angen penderfyniad.